

Pohjanmaan hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten toimintasääntö

Vaikuttamistoimielimet hyvinvointialueella

Vaikuttamistoimielimiä ovat nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto.

Laissa hyvinvointialueesta (611/2021) määritellään (32 § Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet), että aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto sekä vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen vammaisneuvosto.

Kuntien vaikuttamistoimielimiä koskeva sääntely on koottu kuntalakiin (410/2015). Kuntien vaikuttamistoimielimet käsittelevät omista kunnissaan laajasti aiheita, jotka koskevat oman kunnan alueella kyseisen asiakassegmentin alueeseen liittyviä asioita.

Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten tarkoitus ja tehtävät

Nuorisovaltuusto toimii nuorten äänenä kaikessa hyvinvointialueen toimintaan liittyvässä päätöksenteossa, mikä vaikuttaa nuoriin. Vammaisneuvosto on pohjalaisten vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja heidän läheistensä vaikuttamistoimielin, mikä seuraa ja edistää vammaistyötä ja vammaisten asemaa Pohjanmaan alueella. Vanhusneuvosto toimii vanhusten äänenä kaikessa hyvinvointialueen päätöksenteossa, joka vaikuttaa vanhusväestöön. Pohjanmaan hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet ovat poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia.

Tehtävät

Hyvinvointialueella vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön sekä vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa hyvinvointialueen tarjoamien palveluiden kannalta, ja vaikuttamistoimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella. (Laki hyvinvointialueesta 32§ 2. mom.)

- Nuorisovaltuuston, vanhus- ja vammaisneuvoston tehtävänä on lisätä ja parantaa nuorten, ikäihmisten sekä vammaisten ja pitkäaikaissairaiden sekä heidän läheistensä osallisuus- ja vaikuttamis- ja toimintamahdollisuuksia.
- Vaikuttamistoimielimet edistävät yhteistyötä kuntien vastaavien vaikuttamistoimielinten (nuorisovaltuuston, vanhus- ja vammaisneuvostojen) ja hyvinvointialueen välillä.
- Vaikuttamistoimielimet laativat vuosittain toimintakertomuksen toiminnastaan.
- Vaikuttamistoimielimet nimeävät halutessaan edustajansa hyvinvointialueella erikseen määriteltyihin toimielimiin.
- Seurata, arvioida, antaa lausuntoja ja kannanottoja sekä tehdä aloitteita yleisesti toiminnan kehittämiseksi.
 - Vaikuttamistoimielimet eivät voi ottaa kantaa yksilöä koskeviin päätöksiin.

Asioiden käsittely vaikuttamistoimielimissä

Vaikuttamistoimielimet saavat osallistua nuorten, ikäihmisten ja vammaisten palvelujen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen valmisteluvaiheessa ennen päätöksentekoa. Vaikuttamistoimielimet voivat ottaa myös kokouksiinsa käsiteltäväksi oma-aloitteisesti asioita, joiden ne arvioivat olevan merkittäviä edustamiensa väestöryhmien näkökulmasta.

Vaikuttamistoimielinten rooliin kuuluu esimerkiksi aloitteiden, lausuntojen ja kannanottojen tekeminen. Vaikuttamistoimielimille tulee antaa riittävästi tietoja muun muassa ajankohtaisista hankkeista ja varata vaikuttamismahdollisuus päätösten valmistelussa. Niillä tulee olla myös mahdollisuus osallistua sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun alueellisen hyvinvointikertomuksen laadintaan.

Vaikuttamistoimielimet eivät käsittele varsinaisesti asiakas- tai potilastietoja, mutta jos jäsen toiminnan aikana tapaa potilaita tai asiakkaita ja saa tietoonsa asiakas- tai potilastietoja, niitä ei saa paljastaa ulkopuolisille.

Vaikuttamistoimielimen edustajilla on läsnäolo- ja puheoikeus erikseen määriteltyjen toimielinten kokouksissa, mikä parantaa tiedonkulkua ja vaikuttamistoimielinten vaikuttamismahdollisuuksia. Läsnäolo- ja puheoikeus voidaan rajata siten, että läsnäolo-oikeutta ei ole silloin, kun asian käsittelyyn liittyy salassa pidettäviä tietoja.

Asioiden tuominen kokouskäsittelyyn

Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimiin tuodaan kuntien vaikuttamistoimielinten kautta asioita, jotka liittyvät hyvinvointialueen toimintaan ja näin saadaan vahvistettua myös alueellista asiakasnäkökulmaa sektoreiden ja toimialojen johtamiseen. Uudet, hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimen käsittelyyn tuotavat asiat esitetään kirjallisesti vaikuttamistoimielimen puheenjohtajalle ja sihteerille viimeistään kaksi viikkoa ennen kokousta. Vaikuttamistoimielimen puheenjohtaja päättää, mitkä asiat kokouksen asialistalle otetaan. Vaikuttamistoimielinten sihteerit koordinoivat asialistalle tulevia asioita.

Vaikuttamistoimielinten tekemät aloitteet

Jos hyvinvointialueen vaikuttamistoimielin haluaa tehdä aloitteen, kirjataan asia pöytäkirjaan aloitteeksi. Aloite viedään pöytäkirjan otteena kirjaamoon aloiteprosessin mukaisesti käsiteltäväksi.

Jos kunnan vaikuttamistoimielin haluaa tehdä aloitteen, se osoitetaan hyvinvointialueen kirjaamoon tai sähköiseen hyvinvointialoitepalveluun, josta aloite ohjataan sille hyvinvointialueen viranomaiselle, jolla on toimivalta tehdä päätöksiä aloitteen tarkoittamassa asiassa (joko viranhaltija tai toimielin). Tämän jälkeen kuntien vaikuttamistoimielinten aloitteet ohjataan vastaavaan hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimeen kannanottoa varten. On tärkeää, että hyvinvointialueen vastaava vaikuttamistoimielin pysyy osallisena aloitteessa käsitellyssä aiheessa ja pystyy näin ollen ottamaan kantaa asiaan laajemmin, koko hyvinvointialuetta edustavan vaikuttamistoimielimen näkökulmasta.

Vaikuttamistoimielinten kokoonpano, asettaminen ja jäsenten tehtävät

Pohjanmaan hyvinvointialueen hallituksen tulee hallintosäännön luvun 5 mukaisesti asettaa vaikuttamistoimielimet. Aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä.

Vaikuttamistoimielinten jäsenet:

Vammaisneuvosto (17 henkilöä):

Hyvinvointialueen kuntien nimeämät 14 varsinaista jäsentä ja 14 varajäsentä.
Asiantuntijajäsenet: kuntoutuksen ja psykososiaalisten palveluiden toimialajohtaja, työikäisten sektorijohtaja sekä yksi vammaisjärjestöjen edustaja ja hänen varajäsenensä.

Vanhusneuvosto (17 henkilöä):

Hyvinvointialueen kuntien nimeämät 14 varsinaista jäsentä ja 14 varajäsentä.
Asiantuntijajäsenet: koti- ja asumispalveluiden toimialajohtaja, ikäihmisten sektorijohtaja sekä yksi järjestöedustaja ja hänen varajäsenensä.

Nuorisovaltuusto (18 henkilöä):

Hyvinvointialueen kuntien nimeämät 14 varsinaista jäsentä ja 14 varajäsentä.
Asiantuntijajäsenet: lasten, nuorten ja perheiden sektorijohtaja sekä yksi järjestöedustaja ja hänen varajäsenensä.
Hallituksen ja valtuuston nimeämät kummivaltuutetut (2). Hallitus nimeää yhden ja valtuusto nimeää yhden kummivaltuutetun huomioiden kielijakauma.

Kuntien vaikuttamistoimielimet nimeävät keskuudestaan valitsemansa jäsenen ja varajäsenen edustamaan kuntaa hyvinvointialueen vastaavassa vaikuttamistoimielimessä.
Vaikuttamistoimielinten muodostamisessa noudatetaan lakia naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (1986/609 § 4a). Kuntien nimeämät jäsenet edustavat oman kuntansa vammais- tai vanhusneuvostoa tai nuorisovaltuustoa hyvinvointialueella sekä toimivat tiedon välittäjänä omaan kuntaansa päin ja sieltä hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimeen. Hyvinvointialueen hallitus vahvistaa kuntien nimeämät jäsenet vaikuttamistoimielimiin.

Vaikuttamistoimielinten asiantuntijajäsenillä on läsnäolo- ja puheoikeus. Kaikilla sektorijohtajilla on kokouksissa läsnäolo- ja puheoikeus.

Kukin hyvinvointialueen vaikuttamistoimielin valitsee jäsenistään puheenjohtajan ja kaksi varapuheenjohtajaa. Puheenjohtajat valitaan hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimen ensimmäisessä kokouksessa. Ensimmäisessä kokouksessa puheenjohtajana toimii sektorijohtaja, kunnes puheenjohtaja saadaan valittua. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat voidaan valita niistä jäsenistä, jotka ilmoittavat olevansa valmiita ottamaan vastaan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan tehtävän. Toimielimen sihteerinä ja esittelijänä toimivat hyvinvointialueen viranhaltijat.

Kaikki kolme vaikuttamistoimielintä saavat nimetä keskuudestaan yhden edustajansa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintojen jaostoon, pelastustoiminnan jaostoon ja kansalliskielilautakuntaan.

Lisäksi nuorisovaltuusto saa nimetä edustajansa ja varaedustajansa aluevaltuustoon.

Jäsenen vaihtuminen kesken toimintakauden

Jos vaikuttamistoimielimen jäsen tai varajäsen vaihtuu kesken kauden, on hänen kirjallisesti ilmoitettava irtisanoutumisestaan hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimen puheenjohtajalle ja sihteerille. Kun kunta on nimennyt uuden edustajan, voi hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimen sektorijohtaja vahvistaa viranhaltijapäätöksellä kesken toimikauden vaihtuvat jäsenet, jonka jälkeen jäsenten valinta viedään tiedoksi aluehallitukselle. Varsinaisen jäsenen varajäsen kutsutaan kokoukseen, kunnes uusi varsinainen jäsen on vahvistettu hallituksessa. Jos varajäsen vaihtuu, kutsutaan varsinainen jäsen normaaliin tapaan kokoukseen.

Jäsenten tehtävät vaikuttamistoimielimissä

Kukin hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimeen valittu edustaja ja varaedustaja edustaa vaikuttamistoimielimessä omaa kuntaansa. Jäsenen tehtävänä on tuoda hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten asioiden käsittelyyn oman kunnan vaikuttamistoimielimestä näkökulmia. Lisäksi jäsenen ja varajäsenen tehtävänä on viedä asioita oman kunnan vaikuttamistoimielimeen tiedotettavaksi. Tällä tavoin hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimiin saadaan mahdollistettua hyvä alueellinen näkökulma ja edistetään hyvinvointialueen ja kuntien vastaavien vaikuttamistoimielinten (nuorisovaltuuston, vanhus- ja vammaisneuvostojen) välistä yhteistyötä. Varsinaisen ja varajäsenen tehtäviin kuuluu informoida toisiaan ja erityisesti, jos varsinainen jäsen on estynyt saapumasta kokoukseen, on varsinaisen jäsenen tehtävänä informoida varajäsentään tarvittavista asioista.

Kummivaltuutettujen tehtävät vaikuttamistoimielimissä

Kummivaltuutettujen tehtävänä on toimia nuorisovaltuuston tukena esim. käyden läpi esityslistoja nuorten kanssa, tukemalla puheenvuorojen muodostamisessa ja auttamalla hahmottamaan kokousten käytäntöjä. Kummivaltuutetut voivat toimia nuorisovaltuuston jäsenten tukena nuorisovaltuuston kokousten ulkopuolella. Kokousten ulkopuolisesta yhteydenpidosta ei makseta palkkioita. Kummivaltuutetut voidaan tarvittaessa kutsua nuorisovaltuuston kokouksiin nuorisovaltuuston kutsumana. Kummivaltuutetut voivat tarvittaessa jättää omana valtuustoaloitteenaan nuorisovaltuuston aloitteita.

Toimikausi

Vanhus- ja vammaisneuvoston toimikauden pituus on hyvinvointialueen valtuustokauden mittainen. Nuorisovaltuuston toimikauden pituus on kaksi vuotta. Vaikuttamistoimielin voi itse päättää puheenjohtajan ja varapuheenjohtajien toimikauden pituuden.

Kokousmenettelyt

Kokousmenettelyt noudattavat Pohjanmaan hyvinvointialueen hallintosäännön ohjeita. Vaikuttamistoimielimelle opastetaan ensimmäisessä kokouksessa järjestäytyminen, kokousmenettely, kokouskutsujen lähettäminen, pöytäkirjojen hyväksyminen sekä kokousten pitäminen joko sähköisesti tai fyysisissä tilaisuuksissa. Vaikuttamistoimielin kokoontuu 2-5 kertaa vuodessa. Kokouksista pidetään päätöspöytäkirjoja, jotka julkaistaan hyvinvointialueen verkkosivuilla.

Vaikuttamistoimielimen kutsuu koolle puheenjohtaja tai hänen ollessaan estynyt varapuheenjohtaja. Kokous on kutsuttava koolle noin viikkoa ja viimeistään neljä päivää ennen kokousta. Kokous on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään puolet jäsenistä osallistuu kokoukseen.

Vaikuttamistoimielinten työtapa ja raportointi

Pääasiallinen työtapa on kokoukset, minkä jälkeen neuvosto antaa asiasta lausunnon sitä pyytäneelle taholle. Vaikuttamistoimielin voi tehdä myös aloitteita palveluiden kehittämisestä. Vaikuttamistoimielin voi saada väestön tekemiä aloitteita käsiteltäväkseen.

Vaikuttamistoimielin laatii toiminnastaan toimintakertomuksen hyvinvointialueen hallitukselle vuosittain. Raportin laatii puheenjohtaja ja sihteeri. Vaikuttamistoimielin hyväksyy toimintakertomuksen ennen luovuttamista eteenpäin.

Palkkiot ja kulukorvaukset

Vaikuttamistoimielimen jäsenten palkkiot maksetaan Pohjanmaan hyvinvointialueen luottamushenkilöiden palkkio- ja matkustussääntöjen mukaan. Viranhaltijoille ei makseta palkkiota, jos kokous pidetään virka-aikana. Jos kokous pidetään virka-ajan ulkopuolella, maksetaan palkkio henkilöstöjaoston päätöksen mukaisesti. Järjestöjen edustajille maksetaan palkkio riippumatta kokousajankohdasta. Kun vaikuttamistoimielimen nimeämä edustaja osallistuu aluevaltuuston, aluehallituksen, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintojen jaoston, pelastustoiminnan jaoston tai kansalliskielilautakunnan kokoukseen, hänelle maksetaan palkkio ja kulut palkkio- ja matkustussääntöjen mukaisesti. Osallistujalle maksetaan kokoukseen osallistumisesta palkkio, jos hän osallistuu kokoukseen puolet kokousajasta.

Voimaantulo

Tämä toimintasääntö tulee voimaan 18.2.2025. Pohjanmaan hyvinvointialueen aluehallitus 20.1.2025 § 12.